

Nr 35.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående
anslag till bestridande av vissa hyresutgifter under femte
huvudtiteln; given Stockholms slott den 28 januari 1916.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att till bestridande av vissa hyresutgifter under femte huvudtiteln bevilja på extra stat för år 1917 ett anslag av 55,800 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Dan. Broström.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 28 januari 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
 von SYDOW,
 friherre BECK-FRIIS,
 STENBERG,
 LINNÉR,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

Härefter anförde departementschefen, statsrådet Broström:

Marinförvaltningens ämbetslokaler äro för närvarande till huvudsaklig del inrymda i det kronan tillhöriga huset nr 11 vid Birger Jarls torg. Behov av utvidgade lokaler för ämbetsverket har emellertid sedan länge gjort sig gällande. För att provisoriskt kunna utfylla detta behov har — efter det vissa lokalutrymmen blivit genom förhyrning eller annorledes upplåtna för marinförvaltningens räkning, därvid förekommande hyresbelopp efter Kungl. Maj:ts medgivande bestritts av femte huvudtitelns allmänna besparingar — upptagits ett belopp av 5,000 kronor bland de hyresutgifter under femte huvudtiteln, till vilkas bestridande riksdagen för vart och ett av åren 1914, 1915 och 1916, efter särskilda framställningar av Kungl. Maj:t, beviljat extra anslag. 1914 års riksdag medgav därjämte att, därest till hyresutgifter för marinförvaltningen av riksdagen för åren 1914 och 1915 anvisade medel icke skulle

visa sig tillräckliga, vad därutöver erfordrades finge utgå av femte huvudtitelns allmänna besparingar. Vidare har av 1915 års riksdag medgivits att, därest det till hyresutgifter för ämbetsverket i det beviljade anslaget ingående beloppet av 5,000 kronor icke skulle visa sig tillräckligt för ändamålet, ytterligare erforderligt belopp finge utgå av femte huvudtitelns allmänna besparingar eller ock förskjutas av tillgängliga medel att till ersättande anmälas hos riksdagen.

Marinförvaltningen har i skrivelse den 11 mars 1915 avgivit förslag till ordnande av ämbetsverkets lokalfråga; och har ämbetsverket därvid till en början lämnat redogörelse för de åtgärder, som dittills vidtagits i syfte att bereda ökat lokalutrymme för verket, samt i sådant hänseende anført huvudsakligen följande.

Marinförvaltningens skrivelse den 11 mars 1915.

Jämlikt marinförvaltningen i nådigt brev den 31 december 1907 lämnat bemyndigande avslöts den 17 januari 1908 avtal mellan ämbetsverket och Stockholms stads drätsel-nämnd om förhyrande mot en årlig hyressumma av 2,000 kronor av en för ämbetsverket erforderlig lägenhet om 6 rum och kök i det staden tillhöriga huset nr 9 vid Birger Jarls torg för tiden från och med den 1 januari 1908 till den 1 januari 1912. Av dessa rum, som förändrades till 8, upplätos fyra till ämbetsverkets torpedavdelning, två till dess sanitetsavdelning, ett till en början till nautiska avdelningen och, sedan åt denna avdelning beretts plats i huset nr 11 vid nämnda torg, till sekreteraren å torped-, min-, intendent- och sanitetsavdelningarna samt ett till den i lokalen placerade vaktmästaren.

I skrivelse den 29 augusti 1908 anmälde marinförvaltningen behovet av utvidgat lokalutrymme i sammanhang med genomförandet av den från och med år 1909 i kraft trädande förändrade organisationen av ämbetsverket. Detta ökade utrymme kunde vinnas därigenom, att den av sjöförvarsdepartementet i samma hus som marinförvaltningen disponerade ämbetslokalen jämte den till en departementets vaktmästare upplåtna lägenheten finge övertagas av marinförvaltningen. Genom nådigt brev den 20 november 1908 föreskrev Kungl. Maj:t, att de av sjöförvarsdepartementet då disponerade lokalerna i huset nr 11 vid Birger Jarls torg skulle upplätas till marinförvaltningen, sedan, efter ingången av år 1909, annan lokal för sjöförvarsdepartementet blivit tillgänglig.

Som emellertid marinförvaltningens lokalförhållanden icke härigenom kunde anses hava blivit definitivt ordnade, måste ämbetsverket fortfarande hålla sin uppmärksamhet riktad på angelägenheten av ett sådant ordnande.

Ämbetsverket hemställde därför i skrivelse den 25 januari 1910 på anförda skäl om nådigt medgivande därtill, att den av domänstyrelsen dittills disponerade lokalen två trappor upp i huset nr 13 vid Birger Jarls torg finge, efter det åt nämnda styrelse anordnats lokaler i det då under om- och tillbyggnad varande gamla riksdagshuset, användas för beredande av ökat utrymme för marinförvaltningen. Denna framställning föranledde emellertid icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Med hänsyn härtill och då hyrestiden för berörda lägenhet i huset nr 9 vid Birger Jarls torg tilländaginge den 31 december 1911, avlät marinförvaltningen den 17 februari samma år skrivelse till Stockholms stads drätselnämnds första avdelning med förfrågan, dels huruvida samtliga lokaler i nämnda hus finge av ämbetsverket förhyras, dels, därest detta icke låte sig göra, huruvida den av ämbetsverket förhyrda våningen kunde jämväl efter 1911 års utgång få på oförändrade villkor fortfarande förhyras.

Till svar härpå meddelade nämnda avdelning i skrivelse den 20 juni 1911 att, då Stockholms borgarskola, som förut fått sig anvisad denna egendom till lokal för skolans handelslinje, förklarar sig hava trängande behov att komma i besittning även av de rum, marinförvaltningen förhyrde, avdelningen icke såge sig i tillfälle att ingå på någon förlängning av hyresavtalet och än mindre medgiva förhyrande för ämbetsverkets räkning av ytterligare lokaler inom egendomen.

Härefter uppstod hos marinförvaltningen tanke att inom det numera ombyggda gamla riksdagshuset ett mindre antal rum, vilka då ännu icke blivit disponerade, möjligen skulle kunna få tagas i anspråk av ämbetsverket. Då emellertid verkställd undersökning givit vid handen, att dessa rum varken med avseende å antal, beskaffenhet eller belägenhet vore lämpliga eller tillräckliga ens för ett provisoriskt avhjälpande utav behovet av utrymme för ämbetsverket, uppgav marinförvaltningen sin avsikt att begära tillstånd att få disponera nyssnämnda rum.

Enär det visat sig vara av den största betydelse för arbetets behöriga gång inom ämbetsverket, att samtliga dess avdelningar funnes inrymda inom en och samma byggnad, ansåg sig marinförvaltningen böra vidtaga åtgärder för att på annat sätt få sin lokalfråga i möjligaste mån tillfredsställande ordnad. I sådant syfte utsåg ämbetsverket delegerade, vilka hade att söka finna en lokal, lämplig att eventuellt förhyras för beredande av nya ämbetslokaler åt marinförvaltningen i dess helhet. Dessa delegerade funno emellertid icke någon annan lägenhet kunna komma i fråga än den, som bleve tillgänglig i den fastighetsaktiebolaget Tranbodarna tillhöriga nybyggnaden vid Stadsgården.

Sedan från nämnda bolag till marinförvaltningen inkommit erbjudande att från och med den 1 oktober 1911 förhyra lokal i oförmälda byggnad, fann sig likväl marinförvaltningen, då lokalen i fråga, ehuru därför betingades en hyra av 36,000 kronor, ej komme att innefatta tillräckligt utrymme för ämbetsverket, böra avböja erbjudandet.

Under angivna förhållanden syntes den enda till buds stående utvägen, för att få hela ämbetsverkets lokalfråga slutligt och på ett i möjligaste grad tillfredsställande sätt ordnad, vara, att det av marinförvaltningen disponerade huset nr 11 vid Birger Jarls torg, därest erforderligt tomtutrymme därtill finnes, genom om- och tillbyggnad så utvidgades, att tillräckliga och ändamålsenliga lokaler för samtliga ämbetsverkets avdelningar kunde där inrymmas.

I sådant syfte föranstaltade marinförvaltningen om undersökning till utrönande av gränserna för den kronan tillhöriga tomt, varå ifrågasvarande hus vore beläget, samt huruvida därå kunde finnas nödigt utrymme för en dylik om- och tillbyggnad. Frågan om rätten till tomten visade sig emellertid tämligen oklar och vittutseende, vadan marinförvaltningen fann sig böra tillsvidare avstå jämväl från tanken på att huset nr 11 vid Birger Jarls torg för ifrågasatt ändamål skulle om- och tillbyggas.

Sedan fråga därefter inom ämbetsverket väckts att genom påbyggnad av huset avhjälpa behovet av utvidgade ämbetslokaler, anhöll marinförvaltningen i skrivelse till överintendentensämbetet den 5 september 1911 att genom ämbetets försorg, så fort ske kunde, bekomma ritning och kostnadsförslag för påbyggnad å nämnda hus av en s. k. mansardvåning m. m.

Marinförvaltningen gjorde därefter i en den 14 oktober 1911 till Stockholms stads drätselnämnds första avdelning avläten skrivelse framställning därom att, då anledning finnes till antagande att under loppet av år 1912 erforderlig ökning av ämbetsverkets lokalutrymme skulle kunna erhållas inom det av ämbetsverket disponerade huset nr 11 vid Birger Jarls torg, avdelningen ville medgiva förlängning till den 1 juli sistnämnda år av ovanberörda mellan marinförvaltningen och drätselnämnden den 17 januari 1908 avslutade hyresavtal. Till svar härå meddelade avdelningen i skrivelse den 17 oktober 1911, att avdelningen medgäve, att marinförvaltningen finge till den 1 juli 1912 på oförändrade villkor disponera de av ämbetsverket förhyrda lokalerna i huset nr 9 vid Birger Jarls torg.

Med föranledande av marinförvaltningens till överintendentensämbetet avlätna skrivelse den 5 september 1911 lät ämbetet uppgöra och över-

lämnade med skrivelse den 19 mars 1912 till marinförvaltningen två särskilda med I och II betecknade förslag jämte tillhörande kostnadsberäkningar till den av marinförvaltningen ifrågakända påbyggnaden av det åt ämbetsverket upplåtna huset; och upptogo förslagen jämväl vissa av marinförvaltningen i övrigt önskade förbättringar. Av dessa båda förslag förordade överintendentsämbetet för sin del på det bestämdaste det med I betecknade. Det med II betecknade förslaget hade uppgjorts för det fall, att större utrymme än som kunde beredas jämlikt förslag I funnes oundgängligen behöfligt.

Någon tid innan överintendentsämbetets förevarande skrivelse och förslag inkommo till marinförvaltningen, hade intendenten i överintendentsämbetet G. Pettersson, vilken på ämbetets uppdrag utarbetat ritning och kostnadsförslag till den ifrågasatta påbyggnaden, under hand för granskning tillställt marinförvaltningen ett utkast till påbyggnad, vilket med några jämkningar befanns vara sådant, att en påbyggnad i enlighet därmed syntes kunna tillfredsställa ämbetsverkets oundgängliga behov av ökat utrymme. Med anledning av skiljaktigheten mellan detta utkast och de av överintendentsämbetet till marinförvaltningen överlämnade förslagen hade ämbetsverket tagit kännedom om och överlämnade till Kungl. Maj:t intendenten Petterssons till överintendentsämbetet avgivna tjänstememorial i ärendet jämte därvid fogade kostnadsförslag och ritningar.

Vid verkställd noggrann prövning av samtliga de på nu angivet sätt tillkomna förslagen fann marinförvaltningen, att det av intendenten Pettersson framställda och förordade förslaget gäve frågan den enda antagliga praktiska lösningen. Av överintendentsämbetets förslag kunde däremot intetdera av marinförvaltningen förordas. De nya lokaler, som därigenom kunde förvärfvas, vore ej blott i och för sig till golvytan otillräckliga för att inrymma hela ingenjöravdelningen, utan rummen bleve även till följd av vindskuporna mindre användbara såsom ritrum, varigenom tanken på att förlägga avdelningens ritrum i våningen över avdelningens nuvarande lokal måste förfalla, även om den icke vore förkastlig ur synpunkten av den splittring av arbetet, som en dylik fördelning av arbetslokalerna i olika våningar skulle medföra. De enligt överintendentsämbetets förslag nytillkommande lokalerna lämpade sig icke heller väl för fördelning mellan andra avdelningar av marinförvaltningen än ingenjöravdelningen. Inom ämbetsverket hade de i sådant syfte tänkbara kombinationerna tagits under övervägande, men icke funnits tillfredsställande. På grund av vad sålunda förekommit och då lösningen av marinförvaltningens lokalfråga icke kunde utan synnerligt men för

ämbetsverkets arbete vidare uppskjutas, hemställde marinförvaltningen i skrivelse den 3 april 1912, att Kungl. Maj:t måtte för påbyggnad av det av marinförvaltningen disponerade huset samt för anordningar i samma hus, allt enligt intendenten Petterssons under hand avgivna förslag, vilket betecknats såsom alternativ C, med ett till detta alternativ av marinförvaltningen gjort tillägg, bereda medel från fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden eller genom äskande hos 1912 års riksdag av extra anslag för ändamålet.

Sedan marinförvaltningens berörda skrivelse av Kungl. Maj:t remitterats till överintendentensämbetet för utlåtande, avgav ämbetet den 14 maj 1912 yttrande i ärendet, däri anfördes, att ämbetet, som blott med största tvekan kunnat tillstyrka påbyggnad enligt alternativ I och i yttersta nödfall enligt alternativ II, ansåge sig böra uttala den bestämda mening att, därest en påbyggnad av marinförvaltningens hus enligt de av ämbetet upprättade förslagen härtill icke kunde vara till beräknad nytta för marinförvaltningen, någon påbyggnad alls av samma hus icke borde komma till stånd.

Det sålunda ifrågasatta påbyggnadsförslaget hade icke, såvitt vore ämbetsverket bekant, lett till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse den 25 februari 1913 gjorde marinförvaltningen åter framställning om förhyrande av lägenhet för ämbetsverket. Denna framställning avsåg speciellt de för ämbetsverkets renskrivningspersonal erforderliga lokalerna. Ämbetsverket framhöll, att trångboddheten medfört för nämnda personal menliga följder. Dessa hade marinförvaltningen sökt förekomma genom anordnande av den noggrannaste rengöring, arbetsrummens utluftande flera gånger dagligen samt arbetstidens uppdelning på sådant sätt, att tillfälle beretts skrivpersonalen till en stunds promenad i fria luften under förmiddagen. Detta oaktat hade flera fall av lungtuberkulos förekommit bland sagda personal. Av denna anledning hade lokalerna undergått fullständig desinfektion. Då emellertid det finge anses utränt, att lokalerna icke gäve tillräckligt luftutrymme åt personalen, hade för marinförvaltningen framstått nödvändigheten att — oavsett ordnandet av ämbetsverkets senast i skrivelsen den 3 april 1912 anmälda lokalfråga — omedelbart vidtaga åtgärder för undanröjande av ovanberörda missförhållande. Någon lägenhet i kronan tillhörigt hus i närheten av det åt ämbetsverket upplåtna huset funnes, enligt under hand från överintendentensämbetet lämnat meddelande, icke att tillgå för beredande av erforderligt ökat utrymme åt renskrivningspersonalen. Därför måste för ändamålet lokal förhyras. Marinförvaltningen hemställde fördenskull om medgivande att få förhyra en av ämbetsverket tillika föreslagna lämplig lokal.

Sedan emellertid genom välvilligt tillmötesgående från justitiekanslersämbetets sida yppats tillfälle att utan särskild kostnad få tillsvidare placera en del av nämnda personal i lokal, varöver ämbetet förfogade i den västra av de till riddarhuset hörande flyglarna, och därigenom det mest trängande behovet av rymligare lokal för marinförvaltningens renskrivningspersonal tillsvidare blivit avhjälpt, hemställde marinförvaltningen i skrivelse den 3 april 1913, att ämbetsverkets i förberörda skrivelse den 25 februari samma år gjorda framställning icke skulle för det dåvarande föranleda vidare åtgärd.

I skrivelse den 30 september 1913 angående regleringen av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1915 påpekade ämbetsverket ånyo det trängande behovet av ökat utrymme för en del av ämbetsverkets avdelningar jämte vissa andra lokalbehov. Sålunda hade från intendentavdelningen framställts befogade anspråk på ökat utrymme. Ämbetsverkets revisions- och bokslutskontor vore även i behov av större utrymme. Vidare förekomme, att de rum, som hittills disponerats av ämbetsverkets skrivbiträden, icke vidare kunde av skäl, som framhållits i förberörda skrivelse den 25 februari 1913, i samma utsträckning som tillföre användas för berörda ändamål. Det av justitiekanslersämbetet år 1913 lämnade medgivandet angående disposition av ovan omförmälda rum hade visserligen ännu icke återkallats, men kunde när som helst återtagas. Och i varje fall vore det synnerligen olämpligt för skrivarbetets behöriga utförande, att en del av skrivpersonalen vore hänvisad till en lokal utom dem, som disponerades av ämbetsverket. I syfte att tillgodose det mest trängande behovet av ökat utrymme hade marinförvaltningen inlett underhandlingar om förhyrande av 11 rum och 2 kök i ett Ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm tillhörigt hus nr 5 vid Stora Nygatan. Hyran för denna lokal med ett därtill hörande kassavalv skulle utgöra 8,000 kronor.

Överintendentsämbetet, som anbefallts att avgiva yttrande i detta ärende i vad anginge frågan om förhyrande av lokal för marinförvaltningens räkning, anmälde i utlåtande den 22 december 1913, dels att i de under ämbetets inseende ställda hus och byggnader i huvudstaden icke för det dåvarande funnes några till ämbetslokal åt marinförvaltningen lämpliga rum tillgängliga, dels ock att ämbetet för sin del ansåge den för ifrågavarande lägenhet begärda hyressumman, 8,000 kronor, väl högt beräknad. I likhet med överintendentsämbetet ansåg vid ärendets behandling inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1914 föredragande departementschefen hyresbeloppet, 8,000 kronor, väl högt beräknat för beredande av erforderligt tillskott i lokaler för marinförvalt-

ningen. Då emellertid någon annan lösning av hyresfrågan då ej förelåg, hemställde departementschefen allenast i förevarande avseende, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva att, därest de till hyresutgifter för marinförvaltningen av riksdagen för åren 1914 och 1915 anvisade medel icke skulle visa sig tillräckliga, vad därutöver erfordrades finge utgå av femte huvudtitelns allmänna besparingar. Den av Kungl. Maj:t i enlighet härmed till 1914 års riksdag gjorda framställning blev, såsom förut nämnts, av riksdagen bifallen.

Uti skrivelse den 24 november 1914 angående regleringen av utgifterna under femte huvudtiteln för år 1916 anförde marinförvaltningen att, intill dess en verklig lösning av den föreliggande frågan blivit åvägabragt, det i avseende å ämbetsverkets lokalförhållanden hittills rådande provisoriet fortfarande torde få kvarstå med eller utan jämkningar och att ämbetsverket fördenskull ansåge sig icke böra för sin egen del då beräkna medelsbehovet för hyresutgifter på annat sätt än som skedde i sammanhang med äskandet av det för år 1915 beviljade anslaget. Med anledning av vad marinförvaltningen sålunda och i övrigt i nyssnämnda skrivelse under anslaget till hyresutgifter anført hade Kungl. Maj:t till 1915 års riksdag hemställt, bland annat, det riksdagen måtte medgiva att, därest det till hyresutgifter för marinförvaltningen i det till hyresutgifter under femte huvudtiteln beviljade anslaget ingående belopp av 5,000 kronor icke skulle visa sig tillräckligt för ändamålet, vad därutöver erfordrades finge utgå av femte huvudtitelns allmänna besparingar eller ock förskjutas av tillgängliga medel, att till ersättande anmälas hos riksdagen.

Såsom tidigare omförmälts, blev Kungl. Maj:ts berörda framställning till 1915 års riksdag av riksdagen bifallen. Emellertid har den ifrågasatta förhyrningen av förutnämnda lokaler i huset nr 5 vid Stora Nygatan icke kommit till stånd. Däremot har kontraktet rörande förhyrning av lägenheten i huset nr 9 vid Birger Jarls torg förlängts till den 1 juli 1916, varjämte marinförvaltningen alltjämt fått disponera den förut omförmälda, av justitiekanslersämbetet upplåtna lokalen.

I sin förberörda skrivelse den 11 mars 1915 har marinförvaltningen vidare i avseende å behovet av ökat lokalutrymme och sättet för denna frågas lösning anført följande.

I ett till ämbetsverket den 25 september 1914 avgivet memorial hade chefen för ämbetsverkets ingenjöravdelning framhållit, hurusom i följd av den med varje år ökade omfattningen av arbetena de åt avdel-

ningen anvisade lokalerna visat sig alldeles otillräckliga för arbetenas behöriga utförande. Sålunda hade detta förhållande medfört bland annat, att anställande av erforderlig arbetskraft omöjliggjordes; att arbetet med undervattensbåtskonstruktionerna ej hunnit bedrivas med önskvärd hastighet; att en mångfald arbeten och utredningar, som nödvändiggjordes av pansarbåten Sveriges på ett flertal firmor uppdelade beställning, hittills måst delvis anstå; att många till avdelningen remitterade frågor måste behandlas utan att möjlighet förefunnes att giva dem en fullständig och uttömmande utredning; att ekonomiska undersökningar, baserade på från marinens övningar erhållna data, ej hunne utföras; att avdelningens arbete i mer än ett avseende betungades, emedan dess arkiv, som för vart år tilltagit i storlek, på grund av bristande utrymme ej kunnat ordnas på ett lämpligt och praktiskt sätt; samt att mycken tid ginge förlorad därigenom att avdelningens bibliotek, som med teknikens nuvarande snabba utveckling bleve av allt större och större betydelse, under nuvarande förhållanden icke kunde översiktligt och praktiskt ordnas. Tillika hade avdelningschefen erinrat, att på grund av 1914 års riksdags beslut avdelningens arbeten komme att ökas i högre grad än någonsin, detta omedelbart och innan pågående och eftersatta arbeten hunnit slutföras.

Enahanda erinringar i avseende å lokalbehovet hade gjorts av cheferna för ämbetsverkets artilleri-, torped- och minavdelningar.

Samtliga dessa erinringar hade marinförvaltningen funnit äga fullaste fog; och hade ämbetsverket ansett sig böra påpeka, hurusom på alla dessa områden nya och stora uppgifter under senaste tiden tillkommit. Sålunda hade erinrats om de nya kraven på grund av artillerimaterielens, sprängämnesteknikens, torped- och minvapnens samt gnistmaterielens utveckling ävensom flygmaterielens tillkomst.

Med avseende härå och sedan ämbetsverket gjort sig underkunnigt om, att erforderligt lokalutrymme fortfarande icke kunde beredas ämbetsverket i kronan tillhörigt hus, hade ämbetsverket gjort undersökning om möjligheterna att genom förhyrning eller köp förskaffa ämbetsverket lämpliga lokaler. Till förhyrning hade sålunda kommit i fråga lokaler i endera av nybyggda fastigheterna nr 6 och 7 i kvarteret Milon med adressnummer 12 Stora Nygatan, tillhörande Skandinaviska kreditaktiebolaget, nr 10 i kvarteret Sjömannen med adressnummer 6 Nybrogatan, nr 11 i kvarteret Skravelberget större med adressnummer 12 Riddargatan samt fastigheten nr 6 i kvarteret Kvasten med adressnummer 6 Mästersamuelsgatan, tillhörande fastighetsaktiebolaget Kvasten, å vilken fastighet nybyggnad då påginge. Till förhyrning eller inköp hade jäm-

väl ifrågasatts den aktiebolaget Nordiska kompaniet tillhöriga fastigheten nr 5 i kvarteret Språkmästaren med adressnummer 3 Stureplan.

Vad den förstnämnda fastigheten anginge, skulle den emellertid lämna endast det lokalutrymme, som för ämbetsverket erfordrades utöver ämbetsverkets nuvarande lokaler, vid vilket förhållande och då fastigheten måste betinga ett drygt hyresbelopp, som icke motsvarade den nytta ämbetsverket kunde hava av fastigheten, densamma synts ämbetsverket icke lämpligen böra till förhyrande ifrågakomma.

Lägenheterna i husen nr 6 Nybrogatan och nr 12 Riddargatan vore inredda såsom bostadslägenheter och kunde först efter betydande ändringsarbeten bliva för nu ifrågavarande ändamål något så när användbara. Fördenskull hade frågan om dessa lokalers förhyrande — särskilt med hänsyn till att hyresbeloppen för dem vore högst avsevärda — bort komma under allvarligt övervägande först i den mån det visat sig, att fullt lämpliga lokaler till skäligt pris icke stode att annorstädes erhålla. En möjlighet att erhålla lämpliga lokaler hade emellertid yppat sig därigenom att bebyggandet av tomten nr 6 i kvarteret Kvasten för det dåvarande icke framskridit längre än till grundläggningsarbetet och att huset, i händelse förhyrande ifrågakomme, skulle kunna uppföras på så sätt, att marinförvaltningen där erhöle avskilda och fullt lämpliga ämbetslokaler. Efter ingående förhandlingar med fastighetsaktiebolaget Kvasten och grundlig utredning i ämnet hade bolaget, enligt ett av bolaget godkänt förslagskontrakt med tillhörande beskrivning och ritningar, erbjudit sig att uthyra för ämbetsverket erforderliga lägenheter för en hyrestid av 5 — eventuellt 10 — år mot en årlig hyressumma av 45,000 kronor, däri inberäknat fri värme, vilken förmån torde kunna uppskattas till ett värde av omkring 5,000 kronor. Med avseende därå att byggnadsarbetet icke finge uppehållas måste bolaget hava erhållit meddelande om, huruvida kontraktet av Kungl. Maj:t och kronan godkändes, senast den 15 april 1915. Det av bolaget betingade hyresbeloppet ansåge ämbetsverket med hänsyn till gällande hyrespriser ingalunda oskäligt. Byggnaden vore i övrigt avsedd att användas till butiks- och kontorslokaler samt till en biograf, denna huvudsakligen på den överbyggda gården; och hade bolaget förklarat sig skola lämna fullt betryggande garantier för att någon eldfara på grund av biografen för de nu till förhyrande ifrågasatta lokalerna icke komme att förefinnas.

I fråga om den aktiebolaget Nordiska kompaniet tillhöriga fastigheten hänvisade marinförvaltningen till en bifogad, från bolaget inkommen skrivelse med tillhörande ritningar, av vilken skrivelse framginge, bland annat, att bolaget erbjudit ämbetsverket att, efter verkställd om-

byggnad, för en årlig hyra, vari inginge fri värme, av 125,000 kronor på 10 år förhyra lokalerna i fastigheten med vissa angivna undantag, med rätt för ämbetsverket att under hyrestiden inköpa fastigheten för ett belopp av 2,600,000 kronor, samt att, om fastigheten inköptes före den 1 oktober 1919, bolaget förbunde sig att bevilja rabatt å den redan erlagda hyran med ett belopp, motsvarande 35,000 kronor för hyresår. De lokaler, som efter husets ombyggnad avsåges till förhyrande, skulle lämna erforderligt lokalutrymme för, jämte marinförvaltningen, även marininstaben. Hyresbeloppet, 125,000 kronor, vore emellertid, även om framdeles efter eventuellt köp i skrivelsen omförmälda rabatt av 35,000 kronor per hyresår komme till tillämpning, så avsevärd, att förhyrande av lokaler i denna fastighet syntes ämbetsverket icke kunna ifrågakomma; och hade ämbetsverket därvid haft tanke på, att även ett hyresbelopp utan villkor om köp av 90,000 kronor skulle, för kvadratmeter räknat, utgöra en betydligt större hyra än motsvarande hyra för lägenheter i fastigheten nr 6 i kvarteret Kvasten.

Marinförvaltningens nuvarande lokaler i huset nr 11 Birger Jarls torg, vilka vid en eventuell förhyrning av nya lokaler för ämbetsverket bleve frigjorda, måste anses hava ett hyresvärde av minst 20,000 kronor. Hyran för ämbetsverkets lokaler i huset nr 9 Birger Jarls torg utgjorde 2,100 kronor. Hyresvärdet av den utav justitiekanslersämbetet tillsvidare till ämbetsverket upplåtna lägenheten torde kunna beräknas till 900 kronor. Det egentliga hyresbeloppet för lägenheterna i fastigheten nr 6 i kvarteret Kvasten, om från hyresbeloppet, 45,000 kronor, droges beräknade värdet av fri uppvärmning av lokalerna, 5,000 kronor, skulle utgöra 40,000 kronor. Beräknade hyresbeloppet för av ämbetsverket nu disponerade lokaler uppskattades enligt det förut sagda till 23,000 kronor. Sålunda skulle med denna beräkningsgrund den ökade kostnaden för det för ämbetsverket behöfliga ytterligare utrymmet utgöra 17,000 kronor.

Emellertid hade marinförvaltningen i detta sammanhang ansett sig böra påpeka att, då för flottans härvarande stations räkning torde behöva tagas i anspråk de lokaler, som för närvarande å Skeppsholmen disponerades av marininstaben och vilka i övrigt torde vara otillräckliga för stabens behov, vid eventuell upplåtelse av marinförvaltningens nuvarande lokaler till annan ämbetsmyndighet marininstaben främst syntes böra för ändamålet komma i fråga.

Under erinran att, på sätt ovan framhållits, marinförvaltningens nuvarande lokaler sedan länge varit otillräckliga, att trångboddheten redan medfört i hygieniskt avseende synnerligen menliga följder och att

med de nya arbetsuppgifter, som i följd av senaste försvarsbeslut samt teknikens framsteg och nya vapens tillkomst påvilade marinförvaltningen, det icke längre bleve möjligt för ämbetsverket att behörigen fullgöra sina åligganden, med mindre tillräckliga ämbetslokaler snarast ställdes till ämbetsverkets disposition, har ämbetsverket, då dess lokalfråga på ett tillfredsställande sätt och utan oskäligen kostnad kunde ordnas genom förhyrande av lokaler i den aktiebolaget Kvasten tillhöriga fastigheten nr 6 i kvarteret Kvasten i enlighet med oförmälda förslagskontrakt, allt under förutsättning att kontrakt hunne avslutas inom den i förslagskontraktet bestämda tiden eller den 15 april 1915, hemställt, det täcktes Kungl. Maj:t medgiva, att för beredande av ämbetslokaler åt marinförvaltningen finge mot en hyra, inberäknat ersättning för värme, av 45,000 kronor årligen och på de villkor i övrigt, som oförmäldes i ovanberörda förslagskontrakt, förhyras i kontraktet närmare angivna lokaler i fastigheten nr 6 i kvarteret Kvasten, eller ock, därest Kungl. Maj:t skulle finna riksdagens samtycke till förhyrningen böra inhämtas, därom till 1915 års riksdag avlåta proposition.

Över marinförvaltningens berörda framställning har överintendentsämbetet den 27 april 1915 avgivit infördrat utlåtande och därvid anförde följande.

Överintendentsämbetets utlåtande den 27 april 1915.

Vid granskning av föreliggande ärende angående förhyrande av tjänstelokaler åt marinförvaltningen hade överintendentsämbetet, med vitsordande att dylika lokaler av tillräcklig ytvidd för det dåvarande icke funnes tillgängliga inom de i ämbetets vård lämnade kronoegendomar i huvudstaden, funnit allenast fastigheten nr 6 och 7 i kvarteret Milon, tillhörig Skandinaviska kreditaktiebolaget, den under uppförande varande fastigheten nr 6 i kvarteret Kvasten, tillhörig fastighetsaktiebolaget Kvasten, samt fastigheten nr 5 i kvarteret Språkmästaren, vilken fastighet ägdes av aktiebolaget Nordiska kompaniet, kunna komma under omprövning, den sistnämnda egendomen dock blott för det fall att — såsom från vissa håll framhållits såsom önskvärt — marinstaben prövades böra förflyttas till samma ställe, dit marinförvaltningen komme att förläggas.

Vad först anginge egendomen i kvarteret Milon, kunde denna, enligt ett från Skandinaviska kreditaktiebolaget ämbetet tillhandakommet nytt anbud av den 22 april 1915, få förhyras på vissa i övrigt angivna villkor och för en årlig summa av 26,000 kronor, oberäknat kostnaden för uppvärmning. Sistnämnda kostnad skulle, enligt sakkunnig upplysning, draga ett omkostnadsbelopp av 3,500 kronor årligen,

då årshyran sålunda kunde beräknas uppgå till sammanlagt 29,500 kronor, vilket utgjorde 24 kronor 84 öre kvadratmetern rumsutrymme och 13 kronor kvadratmetern källarutrymme.

Beträffande vidare fastigheten i kvarteret Kvasten, hade jämväl från dennas ägare inkommit nya anbud, dagtecknade den 24 och den 27 april 1915, vari utlovades, utom annat, att en del säkerhetsanordningar skulle vidtagas, däribland att den inom fastigheten tillämnade biograflokalen till brandsäkerhetens ökande icke skulle förses med glas-tak samt att lokalerna med sina 3 meter höga rum skulle vara färdiga till inflyttning senast den 1 januari 1916 med möjlighet att tidigare få äga tillgång till lokaler i närbelägen byggnad, varjämte den årliga hyran nedsatts — inberäknat omkostnaden för uppvärmning — till 43,000 kronor, vilket utgjorde 18 kronor 60 öre per kvadratmeter rumsutrymme.

Vidkommande slutligen fastigheten i kvarteret Språkmästaren hade också från dess ägare till ämbetet inlämnats nytt anbud av den 22 april 1915, i vilket anbud, som icke avsåge bottenvåningen och blott en del av källarvåningen, hyran bestämts till 75,000 kronor för år eller 25 kronor 73 öre per kvadratmeter rumsyta och vari därjämte utfästs utförande inom byggnaden i fråga av förändrade anordningar i överensstämmelse med förut omförmälda ritningar. I avseende å denna fastighet vore att märka, att korridorerna, som icke vore inräknade i rumsytan, vore ljusa och väl lämpade sig för uppställande därstädes av hyllor o. d. samt att lokalerna här vore väsentligt större och lämnade utrymme för förläggande hit också av marinstaben med undantag för dess utrikesavdelning och därest visst arkivutrymme kunde på annat ställe beredas.

Mot ett förhyrande i fastigheten inom kvarteret Milon kunde efter ämbetets mening med fog särskilt anmärkas, dels att det fordrade hyrespriset vore relativt högt, dels ock att särdeles betydande olägenheter skulle för marinförvaltningen uppstå genom nödvändigheten att arbeta å skilda lokaler. Man syntes därför böra utgå från att marinförvaltningens olika avdelningar finge sina lokaler inom samma byggnad. Ur denna synpunkt måste kanske i främsta rummet ifrågasättas Nordiska kompaniets fastighet med dess fria läge och sina 4 meter höga rum, men då förutsättningen härvidlag vore, att även marinstaben skulle hitflyttas, varigenom årshyran emellertid skulle komma att utgå med ett belopp, som med icke mindre än 32,000 kronor överstege den numera begärda hyran för lägenheterna i kvarteret Kvasten, i vilka marinförvaltningen i sin helhet jämväl kunde inrymmas, då — förutom det att

lokalen torde först den 15 mars 1916 kunna få tillträdas, vilket syntes något sent — någon som helst tvingande omständighet icke torde föreligga för att marinstaben tilldelades lokal i samma hus som marinförvaltningen samt då staben med fördel kunde inhysas i marinförvaltningens nuvarande hus, ansåge sig ämbetet näppeligen kunna förorda förhyrandet för förevarande ändamål av Nordiska kompaniets byggnad.

Återstode alltså lokalerna uti kvarteret Kvasten, sådana de tillbjudits enligt omförmälda kontraktförslag och de gjorda anbuden; och funne överintendentsämbetet sig för sin del kunna tillstyrka gillande av nyssberörda kontraktförslag och anbud, under förutsättning att marinförvaltningen tillerkändes rätt att för enahanda hyresbelopp förlänga hyreskontraktet i fråga på ytterligare 5 år; och torde föreskrift böra lämnas, att under byggnadstiden genom offentlig kontroll skulle tillses, att arbetet verkställdes på ett ändamålsenligt sätt för uppfyllande av nödiga fordringar på avskildhet samt isolering mot inbrott, kyla och ljud.

Då det sålunda föreliggande förslaget till förhyrande av ifrågavarande lokaler i kvarteret Kvasten icke syntes utan riksdagens hörande kunna bringas till verkställighet, anmodade jag i skrivelse den 31 maj 1915 marinförvaltningen att, därest annat förslag till ordnande av ifrågavarande angelägenhet icke för det dåvarande föreläge hos ämbetsverket, verkställa utredning, om och i så fall på vilka villkor ägaren av ifrågavarande fastighet kunde befinnas villig uthyra angivna lokaler från tid, som framdeles kunde bliva bestämd, under förutsättning att framställning i ämnet komme att avlätas till 1916 års riksdag och bleve av riksdagen bifallen.

Departementschefens skrivelse den 31 maj 1915.

Med anledning härav har marinförvaltningen i skrivelse den 19 juni 1915 dels meddelat, att något annat förslag till lösning av ämbetsverkets lokalfråga än det, som avsåge förhyrande av lokaler i kvarteret Kvasten, icke föreläge, dels överlämnat nytt förslag angående förhyrande av nämnda lokaler, under förutsättning av riksdagens godkännande därav före den 15 mars 1916, dels ock hemställt, att avtal i enlighet därmed måtte få avslutas med ägaren av ifrågavarande fastighet; och har Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 9 juli 1915 bemyndigat marinförvaltningen att i huvudsaklig överensstämmelse med ett av ämbetsverket med omförmälda skrivelse den 19 juni samma år överlämnat kontraktförslag och under ovan angivna, i kontraktet intagna förutsättning sluta avtal om förhyrande av lokaler för ämbetsverket.

Marinförvaltningens skrivelse den 19 juni 1915 och Kungl. Maj:ts beslut den 9 juli samma år.

Marinförvalt-
ningens
skrivelse den
8 oktober
1915.

Marinförvaltningen har i skrivelse den 8 oktober 1915 meddelat, att ämbetsverket den 5 augusti samma år, med stöd av förenämnda nådiga brev den 9 därförutgångna juli, träffat villkorligt avtal med fastighetsaktiebolaget Kvasten om förhyrande i bolagets omförmälda fastighet av lokaler för ämbetsverket mot en årshyra av 43,000 kronor, samt anmält, att ämbetsverket i annat sammanhang komme att göra framställning om utverkande av riksdagens medgivande till förhyrandet. Enligt nämnda avtal, som träffats under förutsättning av riksdagens godkännande, uthyrde bolaget till marinförvaltningen på 5 års tid från den 1 april 1916 till den 1 april 1921 uti ifrågavarande egendom omkring 83 rum jämte tillhörande toalettrum, väntrum, korridorer, kök m. m., belägna 1, 2, 3 och 4 trappor upp i nämnda egendom. Därest kontraktet icke av hyresgästen uppsades minst ett år före den avtalade hyrestidens utgång, vore kontraktet förlängt på ett år för varje gång; dock ägde hyresvärden icke uppsäga kontraktet att upphöra att gälla tidigare dag än den 1 april 1926. Den överenskomna hyressumman utgjorde för helt år 43,000 kronor, däri inbegripet fri värme. I övrigt innehölle kontraktet bland annat, föreskrift därom, att lokalerna skulle inredas i enlighet med uppgjorda ritningar och arbetsbeskrivning samt av överintendentsämbetet föreslagna bestämmelser ävensom att överintendentsämbetet skulle äga att under den tid byggnaden uppfördes tillse, att arbetet verkställdes på ändamålsenligt sätt för uppfyllande av nödiga fordringar på avskildhet samt isolering mot inbrott, kyla och ljud. Vidare vore i kontraktet bestämt att, därest bolaget icke före den 15 mars 1916 erhållit meddelande att riksdagen godkänt kontraktet, detsamma vore förfallet.

Marinförvalt-
ningens
skrivelse den
15 november
1915.

I skrivelse den 15 november 1915 har nu marinförvaltningen gjort framställning om utverkande av riksdagens medgivande till förhyrandet av ifrågavarande lokaler. Ämbetsverket har därvid meddelat, att ämbetsverket med anledning därav att bolaget vid uppförandet av byggnaden gjort en del avvikelser från de av överintendentsämbetet prövade och i kontraktet omförmälda förslagsritningarna jämte av ämbetet föreslagna, av fastighetsaktiebolaget godkända bestämmelser i avseende å uppförandet av byggnaden, hos ämbetet anhållit om yttrande, huruvida de sålunda vidtagna ändringarna vore av beskaffenhet, att tilläventyrs fullföljandet av det ingångna avtalet borde ställas i fråga. Till svar härå hade överintendentsämbetet, efter att å lokalerna i fråga hava anställt besiktning och efter att hava tagit del av en från nyssnämnda fastighetsaktiebolag ämbetet tillhandakommen skrivelse av den 13 oktober 1915, uttalat att,

om än de vidtagna, av marinförvaltningen påpekade förändringarna vid utförandet av förevarande byggnad måste betraktas såsom för de för marinförvaltningen avsedda lokalerna rätt betänkliga, vad som åtgjorts likväl icke vore av beskaffenhet att böra föranleda därtill, att det villkorligt träffade hyresavtalet ej borde fullföljas, detta dock allenast under förutsättning, att vissa i bolagets ovan åberopade skrivelse utlovade förbättringar komme till utförande; och hade ämbetet i enlighet med marinförvaltningens begäran och till uppfyllande av det avslutade hyreskontraktets därutinnan lämnade bestämmelser utsett intendenten G. Pettersson att utöva kontroll över verkställande av återstående byggnadsarbeten i och för fullbordandet av lokalerna i fråga.

Marinförvaltningen, som inhämtat, att de av bolaget i ovanberörda skrivelse utlovade förbättringarna redan vore under utförande, hölle före att, sedan dessa förbättringar blivit helt vidtagna och under förutsättning, att bolaget jämlikt erbjudande i samma skrivelse utan tillägg i hyran till ämbetsverket ytterligare uppläte ett i skrivelsen närmare angivet rum i våningen en trappa upp, för ämbetsverket lämpliga lokaler, intill dess ämbetsverkets egen byggnadsfråga bleve löst, komme att erhållas i bolagets ifrågavarande egendom och att sålunda det med bolaget träffade avtalet borde fullföljas.

Vidare syntes vid avlåtande av proposition i ämnet böra hemställas om bemyndigande för Kungl. Maj:t att låta av omhänderhavande medel förskjuta de kostnader, som betingades av flyttningen, anskaffande av erforderliga nya möbler och inventarier samt anordnande av belysning, lämpligt telefonsystem o. d. i de nya lokalerna.

Marinförvaltningen har på grund härav hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes i proposition till 1916 års riksdag föreslå riksdagen ej mindre att godkänna det enligt nådigt bemyndigande den 9 juli 1915 mellan marinförvaltningen och fastighetsaktiebolaget Kvasten den 5 augusti samma år upprättade kontraktet angående förhyrande av ämbetslokaler för marinförvaltningen i egendomen nr 6 i kvarteret Kvasten med adress nr 6 vid Mästersamuelsgatan här i staden, dock med skyldighet för bolaget att hava vidtagit de ändringar i avseende å lokalerna och utan tillägg i hyran lämna det ytterligare lokalutrymme, som i bolagets skrivelse den 13 oktober 1915 omförmäldes, än även bemyndiga Kungl. Maj:t att låta av omhänderhavande medel förskjuta de kostnader, som betingades av flyttningen, anskaffande av erforderliga nya möbler och inventarier samt anordnande av belysning, lämpligt telefonsystem o. d. i de nya lokalerna.

I samband härmed har marinförvaltningen ansett sig böra erinra att, då för flottans härvarande stations räkning behövde tagas i anspråk de lokaler, som för närvarande å Skeppsholmen disponerades av chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss, vid ämbetsverkets förflyttning från de nuvarande lokalerna dessa i främsta rummet syntes böra avses för bemälda chef och inspektör.

Överintendentsämbetets utlåtande den 7 januari 1916.

I anledning av marinförvaltningens i berörda skrivelse den 15 november 1915 gjorda framställning har överintendentsämbetet avgivit förnyat utlåtande i ärendet av den 7 innevarande januari och därvid meddelat, att ämbetet vid företagen fortsatt granskning av detta ärende icke funnit annat att för sin del erinra, än att sådan möjlighet måste anses föreligga för obehöriga att från tak, brandmurar och dylikt å fastigheten i fråga angränsande egendomar bereda sig tillträde till de för marinförvaltningen tillämnade lokalerna, att dessa särskilt i den övre våningen icke ägde ett fullt skyddat läge. Med föranledande härav hade ämbetet väckt förslag om bestämmelser om anställande av en nattvakt — i kostnaden varför aktiebolaget Kvasten skulle deltaga — samt delgivit marinförvaltningen detta förslag. Nämnda ämbetsverk hade i sådant hänseende förklarat, att verket icke ansåge ett anlåtande av ständig nattvakt i lokalerna för sitt behov fullt lämpligt, samt vidare anfört, att ämbetsverket, vilket i sinom tid ämnade upptaga frågan om militärpost vid egendomen till vidare behandling, hölle före, att ett alarmsystem i lokalerna borde anordnas, varjämte syntes böra tagas under övervägande, huruvida icke nämnda säkerhetsanordningar borde förstärkas i syfte att vid inbrott eller försök därtill den elektriska belysningen automatiskt tändes i samtliga de för marinförvaltningen avsedda lokalerna.

I följd av vad sålunda förekommit hade bifogats ett alarmförslag för omhandlade ändamål, vilket förslag, om än i vissa avseenden avvikande från de anordningar, marinförvaltningens förslag innefattade, efter ämbetets bedömande måste anses fullt betryggande och också försetts med anteckning såväl av hos marinförvaltningen tjänstgörande elektroingenjören E. G. Cronvall, att samma förslag vore från förvaltningens synpunkt tillfredsställande, som ock därom, att fastighetsaktiebolaget Kvasten vore villigt att bekosta utförandet av förslaget med eventuella mindre förändringar och kompletteringar, under förutsättning att bolagets tidigare gjorda erbjudande om deltagande i kostnaden för nattvakt förfölle. Kostnaderna för förslagets utförande utgjorde 2,021 kronor.

Överintendentsämbetet har, med stöd av det ovan anförda, för sin del tillstyrkt avlåtande till riksdagen av den utav marinförvaltningen begärda propositionen, dock under villkor — förutom redan angivna — att den föreslagna alarmanordningen inom och till fastigheten nr 6 i kvarteret Kvasten härstädes på fastighetsägarens bekostnad jämväl komme till stånd.

Med avseende å det ifrågakämda framtida användandet av marinförvaltningens nuvarande byggnad för chefens för marinstaben och inspektörens av flottans övningar till sjöss behov, ansåge sig ämbetet för sin del bära förorda detta förslag. För nämnda båda ändamål behöfves byggnaden i sin helhet med undantag av några rum i källarvåningen, nämligen rummen nr 8, 9, 11 och 12 jämte förstuga, som lämpligen torde bära reserveras åt marinförvaltningen. Efter inhämtande av erforderliga upplysningar hade ämbetet låtit uppgöra ett kostnadsförslag, slutande å 10,400 kronor, för härför nödiga ändringar, vilken summa torde få, om förändringarna prövades bära komma till stånd, hos riksdagen äskas; och hade ämbetet i detta samband omnämmt, att kammarkollegium i skrivelse den 30 september 1915 gjort framställning — däröver ämbetets yttrande infordrats, men ännu icke avgivits — om upplåtande, i och för användande av kammararkivet, utav jord- och bottenvåningarna i marinförvaltningens hus, därest sagda ämbetsverk skulle komma att avflytta därifrån.

Frågan om beredande åt marinförvaltningen av ökat och bättre anordnat lokalutrymme har, såsom av det förut sagda framgår, sedan länge stått på dagordningen. Det lär enligt min mening icke heller vara tvivel underkastat, att ett oavvisligt behov i förevarande hänseende föreligger. Härom har jag varit i tillfälle att personligen förvissa mig vid en under år 1915 företagen besiktning av marinförvaltningens lokaler i huset nr 11 vid Birger Jarls torg. På sätt av marinförvaltningen framhållits, har nämnda behov, med hänsyn till de många nya uppgifter på olika till ämbetsverkets förvaltning hörande områden, som den fortgående utvecklingen inom sjövapnet fört med sig, och den alltjämt stegrade ökningen av ämbetsverkets göromål i det hela, under de senare åren blivit alltmera kännbart. De olägenheter såväl för arbetets utförande som ock i hygieniskt och andra hänseenden, vilka uppkommit på grund av otillräckligheten och den delvis olämpliga beskaffenheten av de lokaler, som av marinförvaltningen nu disponeras, är givetvis av den allvarliga betydelse, att en förändring till det bättre snarast möjligt bör åvägbringas. Jag anser mig följaktligen kunna till fullo instämma i marin-

Departements-
chefens
yttrande.

förvaltningens uttalade mening om vikten av den föreliggande lokalfrågans skyndsamma ordnande.

Då erforderliga lokaler icke kunnat beredas marinförvaltningen i något kronan tillhörigt hus i huvudstaden, hava, såsom framgår av den utav ämbetsverket lämnade redogörelsen för hittills vidtagna åtgärder för att bereda tillfredsställande lokalutrymme för ämbetsverket, åtskilliga försök gjorts att i enskilda egendomar förhyra lämpliga lokaler. Dessa försök hava mött betydande svårigheter, föranledda bland annat av ämbetsverkets stora behov av utrymme och de särskilda anordningar för utförande av ritarbeten m. m., som inom en del av lokalerna erfordras. Emellertid har det synts mig, att det uppslag till frågans lösning, som framkommit i och med det ifrågasatta förhyrandet av lokaler i egendomen nr 6 i kvarteret Kvasten (nr 6 vid Mästersamuelsgatan) är värt all uppmärksamhet; och marinförvaltningen har, på grund av Kungl. Maj:ts enligt min tillstyrkan den 9 juli 1915 lämnade bemyndigande, den 5 augusti samma år med fastighetsaktiebolaget Kvasten såsom ägare av omförmälda egendom träffat avtal om förhyrande i egendomen, under förutsättning av riksdagens godkännande, av erforderliga lokaler för ämbetsverket jämte uppvärmning mot en årshyra av 43,000 kronor.

Genom godkännande av ifrågavarande hyresavtal, för vars huvudgrunder i det föregående (sid. 16) redogjorts, skulle enligt min mening betydande fördelar stå att vinna. Sålunda erbjuda lokalerna i fråga ett marinförvaltningens behov motsvarande utrymme. Endast ett mindre antal rum i källarvåningen av huset nr 11 vid Birger Jarls torg skulle, enligt vad förut nämnts, fortfarande disponeras av marinförvaltningen; och avses detta utrymme, enligt vad jag inhämtat, till förvaring av äldre arkivalier m. m. Vid de förhandlingar med fastighetens ägare, som fortgått under fastighetens bebyggande, har det ock varit möjligt för marinförvaltningen att tillse, att ämbetsverkets krav på de olika lokalernas anordnande för särskilda ändamål bleve tillgodosedda. Vidare innebär förslaget, att marinförvaltningens lokaler, som nu äro förlagda till tre olika platser, i det att ämbetsverket, förutom huset nr 11 vid Birger Jarls torg, även disponerar vissa lägenheter i huset nr 9 vid samma torg och i en av de till riddarhuset hörande flyglarna, komma att sammanföras i en enda byggnad, vilket ur synpunkten av arbetets lämpliga organiserande och bedrivande måste anses vara av väsentlig vikt. Slutligen ernås genom marinförvaltningens förflyttning från huset nr 11 vid Birger Jarls torg ett icke oväsentligt utrymme, vilket synes lämpligen kunna upptagas av den nu å Skeppsholmen synnerligen trångboddas marininstaben ävensom av inspektörens av flottans övningar till sjöss expedition. Frågan om den framtida dispositionen av lokalerna i nyss-

nämnda hus synes mig emellertid icke böra i detta sammanhang upptagas till prövning.

Mot det sålunda föreliggande förslaget till hyresavtal synes visserligen kunna erinras, att det årliga hyresbeloppet av 43,000 kronor är avsevärt stort. Men det torde enligt mitt förmenande knappast kunna med fog påstås, att detta hyresbelopp är alltför högt beräknat i förhållande till antalet rum — över ett 80-tal — och gängse hyrespris i allmänhet för lokaler av ifrågavarande beskaffenhet. Att inskränka på utrymmet synes mig på grund av de omständigheter, jag ovan berört, icke tillrädligt.

I betraktande av sålunda anförda omständigheter och då jag icke heller i övrigt har något, utöver vad marinförvaltningen och överintendentsämbetet slutligen erinrat, att anmärka mot det föreliggande hyresavtalet, vilket torde såsom bil. A få vidfogas detta protokoll, tvekar jag icke att tillstyrka, att av riksdagen måtte begäras erforderligt anslag till förhyrande för marinförvaltningens räkning av ifrågavarande lokaler enligt kontrakt i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda avtal.

Såsom förut påpekats, har av fastighetsaktiebolaget Kvasten vid uppförandet av den byggnad, vari de till förhyrande ifrågasatta lokalerna äro inrymda, gjorts en del avvikelser från de av överintendentsämbetet prövade och i avtalet omförmälda ritningar jämte av ämbetet föreslagna, av bolaget godkända bestämmelser i avseende å uppförandet av byggnaden. Emellertid har bolaget sedermera i skrivelse den 13 oktober 1915 åtagit sig att utföra vissa ändringar i avseende å lokalerna, varjämte bolaget i samma skrivelse erbjudit sig att utan tillägg till hyran upplåta ytterligare ett rum i våningen en trappa upp. Då marinförvaltningen och överintendentsämbetet funnit sig böra åtnöjas härmed, samt särskild kontrollant blivit av ämbetet utsedd för övervakande av återstående byggnadsarbeten, torde vid vad sålunda förekommit kunna få bero. Dock synes, på sätt jämväl av marinförvaltningen förutsatts, i kontraktet böra stadgas skyldighet för bolaget att behörigen fullgöra sina i berörda skrivelse åtagna förpliktelser. Därjämte läser i kontraktet böra intagas förbindelse för bolaget att på egen bekostnad utföra den utav överintendentsämbetet föreslagna alarmanordningen samt att under hyrestiden behörigen underhålla densamma.

Vad beträffar övriga utgifter för genomförandet av ifrågavarande förslag har marinförvaltningen, efter anmodan, inkommit med uppgift å de kostnader, som betingas av ämbetsverkets förflyttning till omförmälda lokaler, anskaffande av erforderliga möbler och övriga inventarier samt anordnande av belysning, lokaltelefon, ringledning o. d. i lokalerna; och har marinförvaltningen därvid approximativt beräknat dessa kostnader på följande sätt:

Flyttning	kronor	3,500: —
Rit- och skrivbord, skåp, hyllor samt andra inventarier till komplettering av de nu befintliga	»	15,950: —
Gardiner till 27 takfönster samt något över 100 andra fönster med tillbehör jämte uppsättning	»	4,080: —
Belysningsarmatur och installering	»	3,965: —
Lokaltelefon	»	5,000: —
Ringledningsanordningar	»	1,000: —
Diverse och oförutsedda utgifter	»	3,505: —
	Summa kronor	37,000: —

Marinförvaltningen har i samband därmed meddelat att, då det torde vara att förvänta, att i händelse av ämbetsverkets flyttning dess nuvarande lokaler komme att övertagas av chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss, det torde vara för staten i ekonomiskt hänseende mest förmånligt, att större delen av den nu i lokalerna befintliga fasta elektriska armaturen ävensom gardiner, rullgardiner och korkmattor finge kvarbliva därstädes; och hade kostnadsberäkningen uppgjorts under denna förutsättning.

Mot marinförvaltningens sålunda gjorda beräkning av nu nämnda kostnader har jag icke något att invända. Dessa kostnader synas mig vara av beskaffenhet att böra bestridas av femte huvudtitelns anslag till skrivmaterialier och expenser m. m.

Enligt statsrådsprotokollet över sjöförsvärens ärenden den 14 i denna månad, bilagt innevarande års statsverksproposition, beslöt Eders Kungl. Maj:t, på min hemställan, att i statsverkspropositionen, i avvaktan på den proposition angående förhyrande av ämbetslokaler för marinförvaltningen, Kungl. Maj:t kunde komma att till riksdagen avlåta, till bestridande av vissa hyresutgifter under femte huvudtiteln bland de extra anslagen å samma huvudtitel för år 1917 beräkna ett belopp av 55,800 kronor. Bland dessa hyresutgifter upptogs ett belopp av 43,000 kronor till förhyrande av lokaler för marinförvaltningen. Under förutsättning att riksdagen icke har något att erinra mot det föreliggande hyresavtalet, läser ifrågavarande summa böra beräknas vid slutligt bestämmande av nämnda anslags belopp. Beträffande de utgifter å tillhoppa 12,800 kronor, som i övrigt böra bestridas med ifrågavarande anslag, torde jag få hänvisa till nyssnämnda statsrådsprotokoll.

Min hemställan är nu, att då, för beredande av tillfälle att i huvudsaklig överensstämmelse med det mellan marinförvaltningen å Kungl.

Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt fastighetsaktiebolaget Kvasten, å andra sidan, den 5 augusti 1915 upprättade preliminära avtal uppgöra kontrakt angående förhyrande av ämbetslokaler för marinförvaltningen i egendomen nr 6 i kvarteret Kvasten, ifrågavarande anslag bör under år 1917 utgå med nyss angivna belopp av 55,800 kronor, Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av vissa hyresutgifter under femte huvudtiteln bevilja på extra stat för år 1917 ett anslag av 55,800 kronor.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition till riksdagen avlåtas av den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisade.

Ur protokollet:

Gustaf Norblad.

Bil. A.

Emellan Kungl. marinförvaltningen enligt Kungl. Maj:ts nådiga bemyndigande, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt fastighetsaktiebolaget Kvasten, å andra sidan, är under förutsättning av riksdagens godkännande denna dag träffat följande hyresavtal.

Fastighetsaktiebolaget Kvasten, hyresvärd, uthyr härmed till Kungl. marinförvaltningen, hyresgäst, på 5 års tid från den 1 april 1916 till den 1 april 1921 i egendomen nr 6 i kvarteret Kvasten inom 7 roten och Jakobs församling med adress nr 6 vid Mästersamuelsgatan här i staden följande:

cirka 83 st. rum jämte tillhörande toaletterum, väntrum, korridorer, kök m. m., belägna 1, 2, 3 och 4 trappor upp i nämnda egendom, allt i enlighet med de vid Kungl. marinförvaltningens underdåniga skrivelse den 11 mars 1915 angående ämbetslokaler för marinförvaltningen fogade, denna byggnad avseende ritningar och arbetsbeskrivning och med de jämkningar däri, som föranledas därav, att de av överintendentensämbetet uti underdånigt yttrande i berörda lokalfråga den 27 april 1915 föreslagna bestämmelser i avseende å ifrågavarande lokalers iordningställande skola följas.

Till lägenheten hör erforderligt källarutrymme, ej understigande 50 m².

Den överenskomna hyressumman utgör för helt år kronor fyrtiotretusen (43,000), som med 10,750 kronor utan anfordran förskottsvis betalas sist å söckendagen näst före varje kvartals början till hyresvärden eller hans ombud.

Den förhyrda lägenheten är avsedd att användas till ämbetslokal jämte bostad för två vaktmästare.

Hyresgästen ikläder sig följande förpliktelser: att väl vårda och aktsamt begagna såväl den förhyrda lägenheten med vad därtill hör som andra delar av egendomen; att, om skada timar eller brist yppas å lägenheten, och ej skadan eller bristen är av beskaffenhet, att med dess avhjälpande kan utan äventyr anstå, därom utan dröjsmål underrätta hyresvärden; att, då lägenheten är ledig till uthyrning, låta den förevisas minst två timmar två söckendagar i veckan å tiden mellan klockan 9—11 f. m.

Lokalerna skola inredas i enlighet med de vid skrivelsen den 11 mars 1915 fogade ritningar och arbetsbeskrivning samt av överintendentens-ämbetet föreslagna bestämmelser, allt med de mindre modifikationer, som kunna bliva fastställda under arbetets gång. Stora trappan jämte hiss får ensamt disponeras av Kungl. marinförvaltningen. Hyresvärden bekostar hissarnas drift och anställer på sin bekostnad en hisskonduktör, ej under 16 års ålder, för tjänstgöring alla vardagar mellan klockan 9 f. m. och 5 e. m. med en timmes middagsrast.

I hyresavtalet ingår fri värme samt varmt vatten i toaletter under tiden 1 september—1 juni. Lokalerna tillträdas den 1 april 1916, men äger Kungl. marinförvaltningen utan särskild ersättning tidigare inflytta i desamma eller delar därav, så snart detta kan ske och riksdagen godkänt detta hyresavtal. Hyresvärden är dock icke skyldig att hava iordningställt lokalerna till inflyttning förr än två månader efter det han erhållit meddelande om, att riksdagen godkänt hyresavtalet. För av denna anledning försenat tillträde till lokalerna åtnjuter hyresgästen icke avdrag å hyresbeloppet. Kungl. Maj:t och kronan äger att genom överintendentensämbetet under den tid ifrågavarande byggnad uppföres tillse, att arbetet verkställs på ett ändamålsenligt sätt för uppfyllande av nödiga fordringar på avskildhet samt isolering mot inbrott, kyla och ljud.

Därest detta kontrakt icke av hyresgästen uppsäges minst ett år före avtalade hyrestidens utgång, är kontraktet förlängt på ett år för varje gång. Dock äger hyresvärden icke uppsäga kontraktet att upphöra att gälla tidigare dag än den 1 april 1926; och äger sålunda Kungl. marinförvaltningen att på de i detta kontrakt angivna villkor kvarbo i fastigheten intill den 1 april 1926.

I händelse fastighetsaktiebolaget Kvasten icke före den 15 mars 1916 erhållit meddelande om, att riksdagen godkänt kontraktet, är det samma förfallet.

Förestående kontrakt har blivit upprättat i tvänne lika lydande originalexemplar, av vilka hyresvärd och hyresgäst vardera tagit ett.

Stockholm den 5 augusti 1915.

På Kungl. marinförvaltningens vägnar

Henry Lindberg.

And. Andersson.

Godkännes i alla delar till ovillkorligt fullgörande och medgives tillika, att inteckning till säkerhet för detta kontrakt må tagas i uti kontraktet avsedda fastighet.

Stockholm den 28 augusti 1915.

Fastighetsaktiebolaget Kvasten.

Lennart Palme.